

Halvårsrapport om forbruker-, oppvekst- og likestillingsaker våren 2026

Spesialutsending forbruker-, oppvekst- og likestillingssaker Marie Osnes

Kriser, krig og endring er blitt den nye normalen i Europa. «Verden som vi kjenner den, er i endring» sa utenriksminister Eide i mai til Stortinget. EU omstiller seg med denne endrede virkeligheten. Kommissjonspresident Ursula von der Leyen sa til Europaparlamentet i mai at det ikke er tilstrekkelig å beholde det indre markedet slik vi kjenner det, «at a time of restless technological change, climate urgency and geopolitical competition». Det indre markedet må moderniseres, fullføres og tilpasses dagens utfordringer, sa kommissjonspresidenten. For Norge som er del av det indre markedet betyr det selvsagt at vi må følge med på hva som endrer seg.

Hvordan ser disse endringen ut? Den merkes på ulike spor. EU er i dialog og prosess med flere land om utvidelse av medlemsmassen. Sist ute i åpningen av første klynge med forhandlingskapitler er Ukraina og Moldova. EU-utvidelse krever også strategiske diskusjoner og reformer, som står på dagsorden for stats- og regjeringssjefene i oktober.

Det indre marked har fått sin egen kjøreplan; «One Europe, One Market Roadmap» ble lagt frem i år og skal bidra til at Europa får «en sterkere, mer integrert økonomi» og kan «handle raskt, bedre motstå eksterne sjokk og sikre langsiktig velstand». Byggesteinene i denne planen er forenkling av regler, et mer integrert indre marked, sterke handelsforbindelser, avkarbonisering, reduserte energipriser og drive transformasjon i det digitale og innenfor kunstig intelligens. EU skal gjøre opp status hvert kvartal. I juni var Rådet, Europaparlamentet og Kommisjonen enige om at man har gjort en solid start.

Endring kommer ikke gratis og forslaget til EUs neste langtidsbudsjett viser til en målsetting om å ha et budsjett som nettopp er rustet til å håndtere endringer og uforutsette hendelser, og som skal være mer dynamisk med færre programmer. Det er i hvert fall Europakommisjonens ambisjon. Det gjenstår å se om Rådet er enig i denne tilnærmingen og det irske rådsformannskapet har en stor og krevende oppgave foran seg når man skal forhandle frem den økonomiske rammen for EUs budsjett for perioden 2028 til 2034 i halvåret som står foran oss. Det er spenninger mellom EU-land som ønsker at det strammes inn og kuttes, og EU-land som ønsker et større budsjett, i tillegg til at det er en lang vei å gå i prioriteringer av ulike sektorer (f.eks. mer/mindre til landbruk for å nevne et hett tema). Rådspresident António Costa har sagt at han ønsker å sikre enighet innen utgangen av året. Europaparlamentet, som må godkjenne budsjettet, ønsker et større langtidsbudsjett enn det Kommisjonen foreslår.

I det mer stabile hjørnet består EUs institusjonelle syklus med halvårige formannskap i Rådet, hvor Kypros nettopp har gitt stafettspinnen videre til Irland. Krigen i Midtøsten satte sitt preg på

formannskapet både logistisk og politisk. Dronenedfallet på den britiske militærbasen førte til flykanselleringer og utsettelse av en rekke møter, men også til at sikkerhet som felles EU-ansvar, med henvisning til EUs traktats artikkel 42(7) ble fremhevet og diskutert på toppmøtet av stats- og regjeringssjefer i april. Irland har (i likhet med Kypros) satt sikkerhet som en av hovedprioriteringene sine, i tillegg til konkurransevne og opprettholdelse av EUs verdier.

Mindre stabilt er Europaparlamentet. Etter europaparlamentsvalget i juni 2024 utgjør parlamentarikere fra ytre høyre 28 prosent av medlemmene, organisert i tre partigrupper. Brannmuren som tidligere eksisterte overfor ytre høyre har slått sprekker. Det danner seg nå konturer av en bevegelse i retning av at EPP (sentrum-høyre) i større grad aksepterer ytre høyre fløy. Det er fortsatt sentrumpartiene som står for flertallet i de fleste saker, men disse er ikke like dominerende som før. Forholdet mellom sentrumsgruppene er dårligere enn ved forrige mandat. Videre er det generelt vanskeligere å bygge flertallskonstellasjoner i Europaparlamentet og mindre forutsigbart.

Denne trenden med at det politiske sentrum minsker, ser ut til å også være synkronisert på medlemsstatsnivå ifølge tenketanken EUMatrix. Deres framskrivninger tilsier at ytre-fløyene, særlig på ytre høyre-siden, men også ytre venstre, kommer til å tiltrekke seg flere velgere. Særlig i Frankrike, Italia, Polen og Spania ligger ytre høyre an til å gjøre gode valg til neste år. Dersom disse framskrivningene slår til, vil dette endre den politiske sammensetningen i Rådet og derigjennom dynamikken mellom de tre EU-institusjonene. Disse politiske trendene og sammensetningene påvirker hva slags politikk EU kommer til, eller kan, føre.

Så langt har man i Europaparlamentet sett at ytre høyre har satt sitt stempel på og fått gjennomslag på migrasjonsspørsmål, men også i det stille har de bidratt til utvanning av lovgivning på klima og miljø. Dette får mindre oppmerksomhet sammenlignet med ytre høyres kultur og identitetspolitikk, ifølge tenketanken EUMatrix. De fremhever at det er behov for en analyse av hvert parti og hver sak, siden de på mange politikkområder ikke er samstemte. Eksempelvis viser delegasjonens egne innberetninger av debatter i plenum og på komiténivå over tid at når det kommer til rettighets- og likestillingsspørsmål er det strekk i laget. Flertallet av ytre høyre partifraksjoner i Europaparlamentet er motstandere av LHBTI+-rettigheter, men det finnes unntak, som nederlandske PVV. Når det kommer til kvinners rettigheter, er det et brokete bilde. Europeiske kvinner skal beskyttes fra migranter (særlig muslimske menn). Eksempelvis på markeringen av Den internasjonale kvinnedagen i Europaparlamentet, hadde ytre-høyre partigruppene ECR, ESN og PfiE alle varianter av at feminisme er for konfronterende og ignorerer hvite kvinners sikkerhet, som må beskyttes fra migranter. Samtidig blir resolusjoner som fremmer tiltak for å beskytte kvinner mot kjønnsbasert vold og vold i nære relasjoner stemt ned. Videre er det et motsetningsforhold mellom verdierklæringer til partiene (f.eks. Europe of Sovereign Nations-partiet som vektlegger minoritetsvern og likestilling) og kraftsalver fra talerstolen og voteringsmønstre som tyder på det motsatte.

På **likestillingsfeltet** generelt forsvaret fortsatt Kommisjonen kvinners rettigheter og likestilling og arbeider for å motvirke diskriminering i alle dens former. I år har Kommisjonen lagt frem en revidert strategi for kvinners rettigheter og likestilling, ny strategi mot rasisme og oppdaterte målsettinger for å styrke rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne. Av en mer historisk art var EU-domstolens dom mot Ungarn for å ha brutt EUs traktat artikkel to (som nedfeller EUs verdier for likestilling og ikke-diskriminering). Det irske formannskapet har satt EUs

verdier som en av tre hovedprioriteringer og det er lagt opp til en rekke konferanser på likestillings- og rettighetsfeltet.

På **forbrukerfeltet** har revidering av CPC (Consumer Protection Cooperation Regulation) havnet på prioriteringslisten av rettsakter i kjøreplanen «One Europe, One Market». Etter planen skal forslaget legges frem fjerde kvartal i år og ambisjonen er ferdigstillelse i fjerde kvartal neste år. Utover det har Kommisjonen signalisert at forbrukervernreglene i den digitale tidsalder er moden for revidering og det er ventet en lovpakke («Digital Fairness Act») på dette senhøstes, tentativt i tide til det uformelle forbrukerministermøtet i Irland i november.

Vern av barn i det digitale får stadig oppmerksomhet på **oppvekstfeltet**. Von der Leyen har deltatt i tre møter med ekspertpanelet som ble nedsatt etter at hun annonserte dette under fjorårets «State of the European Union»-tale (SOTEU). Det er ventet at panelet overrekker en rapport med anbefalinger i midten av juli. Det er forventninger til at von der Leyen følger opp rapporten, og det spekuleres i at temaet igjen vil få oppmerksomhet også under årets SOTEU. Det er en tydelig politisk trend som går i retning av aldersbegrensninger og aldersverifisering for bruk av sosiale medier, hvor også flere EU-medlemsland har, eller arbeider i retning av, innskrenkninger i tilgang til sosiale medier. Irene har satt aldersgrenser i sosiale medier og aldersverifisering på dagsorden under sitt formannskap, og legger opp til diskusjoner om mulige EU-løsninger.

Halvårsrapporten har ikke gått inn i detaljene for hva som gjør at Europa må tilpasse seg, utover å vise til trendene som fremgår av sitatet fra von der Leyen innledningsvis. Andre stikkord er handelsunderskudd med Kina, frykt for industriell død i Europa, et uforutsigbart USA, og sist, men ikke minst, sikkerhet og beredskap som følge av Russlands angrepskrig mot Ukraina, hybridkrig, og krig i Midtøsten. Den regelbaserte internasjonale rettsordenen, geoøkonomiske og geopolitiske spenninger krever handling og EU gjør det de kan. EU-institusjonene ser ut til å ha **EU-borgerne** bak seg. I en fersk Eurobarometer undersøkelse sier 75 prosent av de spurte at EU er et stabilt sted i en kriserammet verden, en oppgang på 8 prosent sammenlignet med høsten 2025. Videre; 74 prosent støtter EU-medlemskap. 68 prosent mener at EUs rolle for å beskytte borgere mot globale kriser og sikkerhetsrisikoer bør bli mer fremtredende fremover. 73 prosent ønsker at EU skal ha sterkere midler («means») for å håndtere globale utfordringer. Dette tyder på at flertallet av EU-borgere ønsker mer Europa og ikke mindre i den nye normalen med en verden i endring.

Dette er min siste halvårsrapport som spesialutsending for forbruker-, oppvekst-, og likestillingssaker ved Norges delegasjon til EU. Jeg ønsker med dette å takke for følge og god sommer!

Marie Osnes, Brussel, 2. juli 2026